

Juryrapport Martinus J. Langeveld prijs 2009

De Martinus J. Langeveld Prijs wordt jaarlijks in september uitgereikt aan de auteur van een in het Nederlands geschreven of vertaald boek dat, in het jaar daaraan voorafgaand, naar het oordeel van de jury de problematiek van opvoeding, onderwijs en ontwikkeling van kinderen en jeugdigen op de meest inspirerende manier aan de orde heeft gesteld, in die zin dat empirische descriptie en normatieve oriëntatie zinvol en adequaat verbonden zijn. Aan de Martinus J. Langeveld Prijs is een oorkonde en een geldbedrag van 1.500 euro verbonden.

De Martinus J. Langeveld Prijs wordt uitgereikt ter nagedachtenis aan Prof.dr M.J. Langeveld, die in 1946 werd benoemd tot gewoon hoogleraar in de opvoedkunde, ontwikkelingspsychologie en didactiek. Vanaf die tijd werkte hij aan de differentiatie van het wetenschapsgebied, waarbinnen gaandeweg allerlei specialisaties ontstonden. Zelf behield hij, tot zijn emeritaat in 1972, de leeropdracht 'De pedagogiek in de volle omvang' en wist hij op een uitzonderlijke manier wetenschappelijke wereldfaam met maatschappelijke betrokkenheid te combineren.

De Martinus J. Langeveld Stichting heeft ten doel de nagedachtenis van de voormalige hoogleraar M.J. Langeveld levend te houden en nieuwe impulsen te leveren voor wetenschappelijk studies op de terreinen van zijn werkzaamheid, en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, zoals het organiseren van openbare lezingen en besloten seminars, het verzorgen van publicaties, het uitreiken van een jaarlijkse prijs en door alle overige aan het doel dienstbare middelen.

Het Bestuur van de Martinus J. Langeveld Stichting bestaat uit Prof.dr. Micha de Winter, voorzitter, Dr. Bas Levering, penningmeester en secretaris, en Prof.dr. Willem Koops.

De jury voor de Martinus J. Langeveld Prijs van 2009 bestaat uit voorzitter Prof.dr. Nathan Deen, emeritus hoogleraar leerlingbegeleiding van de Universiteit Utrecht, Dr. Gerrit Breeuwsma, ontwikkelingspsycholoog en werkzaam als universitair docent bij de vakgroep Ontwikkelingspsychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en Prof.dr. Mariëtte de Haan, bijzonder hoogleraar op het gebied van de interculturele pedagogiek aan de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.

In eerste instantie waren er negentien publicaties uit 2008 voor de longlist geselecteerd die voor de Langeveld Prijs in aanmerkingen konden komen. Uit deze lijst heeft de jury in juni 2009 een shortlist van vijf titels geselecteerd, die hieronder in alfabetische volgorde op schrijversnaam worden genoemd:

- Fedor de Beer, Witte jassen in de school: de schoolarts in Nederland, ca. 1895 – 1965. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Timo Bolt en Leonie de Goei, Kinderen van hun tijd. Zestig jaar Kinder- en Jeugdpsychiatrie in Nederland, 1948-2008. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Eveline Crone, Het puberende brein: over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie. Amsterdam: Bakker.
- E.C. van Doorn en F. Verheij, Adaptief behandelen op school. Koninklijke Van Gorcum
- Casper Kirkels, Architect van onderwijsvernieuwing: denken en daden van Gerrit Bolkestein 1871-1956. Amsterdam: Boom.

De jury vond tot haar spijt onder het aangeboden materiaal betrekkelijk weinig dat in alle opzichten aan de criteria van de Langeveld Prijs kon voldoen. De bovenvermelde titels echter, kwalificeerden zich voor de shortlist. Hoewel de onderwerpen van de publicaties zeer divers zijn, dragen er drie een vrij sterk historisch karakter. Dat vloeit voort uit de aard van het aanbod en is dus in zekere zin toeval. De jury hecht er dan ook waarde aan te benadrukken dat zij geen specifieke voorkeur voor studies met een historisch karakter heeft en dat de prijs – ook in de toekomst – niet op voorhand aan een publicatie met een dergelijke inhoud zal worden uitgereikt.

De jury heeft unaniem besloten de Langeveld Prijs toe te kennen aan het werk dat het meest aansluit bij het vroegere werk van Langeveld, en daarmee aan de intenties van de Langeveld Prijs. Het bekroonde boek beschrijft de opkomst van de kinderpsychiatrie, die kan worden gezien in het verlengde van de groei in de aandacht voor probleemkinderen die vanaf 1900 zichtbaar wordt. Aanvankelijk ligt daarbij het accent vooral op de sociale misstanden en achterstandssituaties waaronder kinderen opgroeien. Het is pas in de loop van de jaren dertig dat de individuele en ook psychiatrische problematiek van kinderen een prominentere rol gaan spelen en dat psychiaters zich vaker manifesteren als kinderpsychiaters. Na de Tweede Wereldoorlog komt dat proces in een stroomversnelling en in de jaren vijftig lijkt de kinderpsychiatrie zich, binnen en buiten de academie, definitief te hebben gevestigd.

De auteurs beschrijven de geschiedenis georganiseerd naar drie perioden, lopend van 1925 tot aan 2008 en parallel aan die perioden gaan ze uitvoerig in op verschijnselen als MBD/ADHD, autisme en PDD. Door mede te kiezen voor de bespreking van een paar specifieke stoornissen, vatten ze de literatuur op een compacte en overzichtelijke manier samen. Bovendien laten de auteurs zien dat met de introductie van een nieuwe term als hyperactiviteit eerdere begrippen, zoals de notie van het ongedurige kind, niet zijn komen te vervallen en dat er op zijn minst sprake is van familieverbanden. De explosieve groei van het aantal ADHD diagnoses in de huidige tijd en de verklaringen hiervoor worden daarnaast in een maatschappelijke en historische context geplaatst. Het boek is in die zin niet alleen een beschrijving van de geschiedenis, maar ook een pleidooi voor kennis van de geschiedenis ten behoeve van een beter inzicht in de huidige praktijk.

Een belangrijke doelstelling van de auteurs ligt echter ook in de beschrijving van de geschiedenis van de kinderpsychiatrie, de veranderende identiteit van het vak. Ze besteden aandacht aan de manier waarop psychiaters hun vak definieerden en vormgaven, maar ook aan de manier waarop ze het naar buiten toe presenteerden. Tevens analyseren ze de invloed van de psychiatrische 'schoolvorming' op de ontwikkeling van de diagnose- en behandelpraktijk, de 'concurrentie' tussen psychiatrie en psychologie, de verwetenschappelijking van het vak, het onderzoek naar het brein en de rol van ouders. Ook dat maakt het boek van actuele betekenis.

Het boek beschrijft en analyseert zestig jaar jeugd- en kinderpsychiatrie in Nederland. Het boek is interessant, goed geschreven en overstijgt door zijn analytische opzet en thematische ordening het niveau van een chronologische geschiedschrijving. De jury is van mening dat dit boek op de literatuurlijst van alle aankomende psychiaters, psychologen en orthopedagogen zou moeten staan. Het doet de jury veel genoegen de Martinus J. Langeveld Prijs 2009 uit te reiken aan Timo Bolt en Leonie de Goei voor hun boek *Kinderen van hun tijd. Zestig jaar kinder- en jeugdpsychiatrie in Nederland 1948-2008*.

Utrecht, donderdag 3 september, 2009